

NÉMETH ILDIKÓ KATALIN¹**Innováció és szemléletváltás
a Devecseri Tankerületben pedagógusszemmel**

Egyre többször figyelünk fel a mára már elcsépeltnek tűnő innováció szóra, mely a pedagógiába is már lassan évtizedek óta begyűrűzött. Érdeklődésem egyik kulcspontja a TÁMOP fejlesztések iskolai szintű megvalósulása. Több helyen is végeztem kutatást, jelen esetben már nemcsak egy intézmény, hanem egy tankerület munkatársai válaszoltak kérdéseimre. Kérdőíves felmérést végeztem az ide tartozó iskolák körében, vajon kik, mennyire, hogyan, miben képesek megújulni. Kíváncsi voltam arra is, hogy ehhez miben járul hozzá egy intézményvezető, vagy a tankerület vezetője, mely egy későbbi tanulmányban kerül bemutatásra. Eredményeim jól szemléltetik, hogy a pedagógusok igyekeztek szemléletmódjukon változtatni, módszertanban megújulni, a diákok összetétele miatt előtérbe helyezték a life long learninget, de legfőképp azt, hogy egy intézmény megújulásának háttérében mindig egy jó vezető áll.

1. Bevezetés

A magyar oktatási rendszer folyamatosan megújul, emiatt szükséges a köznevelési intézmények megújulása. Manapság egyre többet hallunk és olvasunk az Európai Unió által finanszírozott projektekről. Már régóta foglalkozom pedagógusként és kutatóként is a tanítás-tanulás folyamatával, foglalkoztat a gondolat, miként is újulhat meg, vagy akár alakulhat át egy intézmény, mitől lesz jobb egy iskola a másikonál, miben különbözik egyik-másik iskolatípus, diák, pedagógus, módszer, miért jó egy módszer, vagy mitől jobb a másik. Mint azt a pszichológusok is állítják, saját magam is tapasztaltam, hogy nem minden diák egyforma, és minden pedagógusnak mást jelent a jó munkahely. Mindezek által tudom, hogy ma már az intézményi innováció is hozzátartozik az versenyképességéhez, mely a mai világban akár a fennmaradásukat is jelentheti. Százdi Antal (Százdi, 1991) *Szakmai fejlesztés az iskolában* címmel írt tanulmánya is azt mondja, hogy az innováció ma már nemcsak a gazdaság és technológia világában használatos fogalom, hanem kiterjedt a pedagógia szakterületére is, ahol a praxisban megvalósult pedagógiai újítások létrehozásának, elterjesztésének gyakorlatára utal már hosszú évek óta. Napjainkban is egyre több olyan iskola működik Magyarországon, mely szakítani próbál a herbarti

¹ tanító, Nemesvámosi Petőfi Sándor Német Nemzetiségi Nyelvtanító Általános Iskola; PhD hallgató, ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola, nemeth.ildi87@gmail.com

„könyviskolával”, mert abban nem fejlődhet ki cselekvőképes ember, és inkább a gyerek tapasztalatát, érdeklődését és tevékenységét helyezi előtérbe. Az élménypedagógia az egyik. *„Az élménypedagógia nem más, mint személyközpontú pedagógia, mely mind az egyén, mind a csoport fejlődésére és sikerességére fókuszál”* (Németh, 2014 p. 69).

2. A kutatás célja

A Klebelsberg Intézményfenntartó Központ Veszprém megyei Devecseri Tankerület iskoláit vizsgáltam. Először röviden bemutatom a választott területet mind társadalmi, mind gazdasági szempontból, közben kitérek az intézményekre is. A bemutatás mellett megkíséreltem felvázolni, hogy milyen innovációs tevékenységet hajtottak végre. Kísérletet teszek annak megállapítására, hogy a pedagógusokra milyen hatással voltak, saját elmondásuk alapján.

A vizsgált főbb kérdések tehát:

- (1) Milyen innovációs tevékenységet folytatnak a tankerület intézményei?
- (2) Milyen hatása volt ezen innovációknak pedagógusokra?

3. Alkalmazott kutatási módszerek

Elsősorban feltáró kutatási stratégiát alkalmaztam, mellyel a témához kapcsolódó szakirodalmat összefoglalóan bemutatom – kitérve az innováció témakörét –, az empirikus kutatási módszerek közül az írásbeli kikérdezést választottam.

4. A vizsgált minta

A kérdőíves vizsgálatot a tankerületben dolgozó pedagógusokkal végeztem. A tankerületben 155 fő pedagógus dolgozik, közülük véletlenszerű mintavételi eljárás során a kérdőívet 55 főtől sikerült lekérdezni, köztük 48 fő nő és 7 fő férfi volt. Ez alapján az itt dolgozó pedagógusok összesen 35%-a részt vett a vizsgálatban. A választott minta tükrözi a Devecseri tankerületben dolgozók számát és arányát. A minta kiválasztása során az alapsokasságra nézve a legoptimálisabb megoldást választottam, így a vizsgált mintámat reprezentatívnak tekintem. Ezzel ellentétben a tanulmány végén körvonalazódik majd, hogy a minta az adott sokaságra nézve reprezentatív, viszont statisztikailag semmilyen összefüggés nem mutatható ki – még akkor sem, ha feltételezhetően van – a válaszok között, mivel a minta nagysága egy, akár Excel, akár SPSS programon lefutott vizsgálat alapján is „nem értelmezhető”, vagyis kicsi.

5. Innováció

„Az innováció nálunk tehát döntően a pedagógus szintjén értelmeződik. Merészebb ívű összefüggésben – például rendszerként – nem vetődik fel. Szintén nem jelenik meg az innováció-reform ellentétpár, mint értelmezési keret. A külföldi szakirodalomban ezzel ellentétben döntően az innováció-reform reflexiós kategóriapár természetrajzának árnyalt elemzései olvashatók, ezen belül mutatva be az innovációt” (Dobos, 2009).

5.1 Innováció a hazai oktatásban

Mielőtt bármibe belekezdenék, le kell szögezem, hogy ezt a kis összefoglalót tanulmányok alfejezeteiből és pódiumbeszélgetésekből táplálkozva írtam meg.

A hazai pedagógiai innováció nem tekint vissza hosszú múltra. Az elmúlt 20–25 év több specifikumot is mutat. 1985 körül indult el ez a folyamat. A ’80-as évektől elkezdődött a központosított oktatási rendszerek lebontása, amelynek célja, hogy a társadalmi igényekhez igazodó iskolák jöjjenek létre.

A magyar szaksajtóban 1975-től 2000-ig körülbelül 80 írás jelent meg az innováció témakörében. Az innováció természetére vonatkozó sajátosságként értelmezhető az, hogy a publikációk „fénykorszaka” 1989–1991 közé esik. Ekkor jelent meg a tanulmányok közel kétharmada. „Ekkor innovált az ország” (Dobos, 2009).

Jelenleg lassan öt évtizede zajlik a magyar oktatási rendszer modernizációja. Báthory Zoltán elnevezésével élve ez a „maratoni reform” tulajdonképpen már a hetvenes években elkezdődött, amelyet három nagy reformeszmé – az autonómia, a decentralizáció és az alternativitás – állított pályára (Báthory, 2001). A fő tételt a 2011. évi CXCV. törvény 24. § (1) bekezdése most is kimondja: „a köznevelési intézmények szakmai tekintetben önállóak”².

A törvény vezérgondolatává az iskolai (kollektív) és a pedagógusi (egyéni) autonómia vált, a jogszabály nyomán kibontakozó változások pedig arra irányultak, hogy ennek feltételeit megalkossák. A gyakorlatban ez abban nyilvánult meg, hogy korlátozta a pedagógiai tevékenység közvetlen irányítását, kijelentette a helyi nevelési rendszer jogszerűségét, lehetővé tette iskola-tanácsok szervezését, a nevelőtestületeknek vétőjogot biztosított az igazgatóválasztásnál, és megszüntetette a szakfelügyeletet, továbbá korlátozta a tanácsok beleszólását az iskolai-pedagógiai ügyekbe (Báthory, 2001).

² http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100190.TV [2016. 12. 23.]

Az intézményeknek alkalmuk nyílt arra, hogy a helyi igényeknek megfelelően megváltoztassák pedagógiai arculatukat, tantervi-tartalmi újításokat vezessenek be, az „egyedi megoldások, kísérletek” alkalmazásának az engedélyezésével pedig utat nyitott az alternatív elvek szerint működő óvodáknak és iskoláknak. A folyamat egyértelmű: a fejlesztési erőforrások hatékony felhasználását a központban végiggondolt stratégia biztosíthatja igazán. Ennek következtében egyre inkább megszűnőben a helyi fejlesztés, a gyakorlatban közvetlenül is megvalósuló koncepció, és egyre több a központból, az állami, egyetemi elméletekből kezdeményezett, másoknak készített fejlesztési program.

5.2 Az innováció pedagógiai területei

Az iskolai élet sokféleségéből adódóan a pedagógiai innováció több területen is érvényre juthat. Ha az innováció számba vehető alanyait vesszük sorba, akkor lényegében három szintet különíthetünk el:

- (1) az iskola egészét mint szervezetet, amely nyílt, dinamikus, kommunikatív rendszerként, folyamatosan információt cserél a vele kölcsönhatásban álló környezetével;
- (2) az iskola valamelyik szegmensét, közösségét mint szervezeti egységet, amely tagolt része a rendszernek;
- (3) és a mindezek alapjául szolgáló pedagógust (egyént), aki innovátorként mindkét szintben meghatározó szerepet tölt be, de önállóan is lehet alanya innovatív tevékenységnek, mint a rendszer célmegvalósító, feladatellátó eleme (Százdi, 1991).

6. A Devecseri járás³

Veszprém megyében kilenc járás található, köztük a Devecseri a megye nyugati részén helyezkedik el. Mint azt a *1. kép* is mutatja, a járás 218 települést foglal magába. A Devecseri járás állandó népessége összesen 15823 fő (2013).

³ Esélyteremtő Programterv Devecseri Járás online tanulmány alapján készült. Az adatokat 2012–2013-ban gyűjtötték és hasonlították össze, majd ez alapján készítették el a járás fejlesztési tervét.

1. kép. Veszprém megye

(<http://www.jaras.info.hu/jarasok-terkepe/jarasok-veszprem-megyeben>)

A járásban a településeket öregedési index alapján összehasonlítva nagyon fiatalos és nagyon elöregedő településeket is találunk. Négy településen csökkent az öregedési index, ezek közül egyik településen sincs oktatási intézmény. Jelen írásomban az óvoda nem kap szerepet, de fontosnak tartom megemlíteni, hogy az óvodai férőhelyek száma 2013-ban 10 fővel csökkent, és az óvodába beíratott gyerekek száma is csökkenő tendenciát mutat. Az egyes EU-s pályázati források nagy lehetőséget biztosítottak, és jelenleg is biztosítanak mind munkahelyteremtés, mind egy élhető környezet építése terén.

2. kép. A Devecseri tankerület intézményei

(<http://www.jaras.info.hu/lap/devecseri-jaras>)

A Devecseri Tankerülethez összesen huszonnégy település tartozik, melyben nyolc általános iskola található a következő helységekből: Devecser, Kolontár, Csögle, Kerta, Nagyalásny,

Noszlop, Somlóvásárhely, Tüskevár. A pedagógusok száma összesen 155 fő, melyből 5 fő mestertanár. Az intézményekbe összesen 1243 tanuló jár.

A 2. képen is látható, és fentebb is olvasható volt, hogy igazgatásilag összesen nyolc településhez tartozik közoktatási intézmény, de a Devecseri Esélyteremtő Program még egy településen említ közoktatási feladat ellátási helyet (Adorjánháza), mely jelenleg már a csöglei intézménnyel közös fenntartásban van. Az általános iskolákban tanulók száma kismértékben emelkedett, kilenc fővel. A más településekről bejárók száma összesen 49 fővel emelkedett. A kimutatásból kiolvasható, hogy a német nemzetiségi oktatásban részt vevők aránya is nagyon magas, 76%-kal nőtt. A programban az is olvasható, hogy igaz, hogy Devecserben is működik általános iskola, mégis Noszlopon járnak iskolába az átjáró gyerekek. Azzal indokolja az író, hogy „*ahol működik általános iskola a gyerekek »átjárási eloszlása« hozzájárulhat a szegregációhoz*”⁴.

Az általános iskolába járó gyerekek 58 százaléka volt hátrányos helyzetű 2012-ben, de 2013-ra arányuk 43 százalékra csökkent. A devecseri iskolában drasztikusnak mondható, 29 százalékponttal csökkent. Hasonló arányú visszaesés volt tapasztalható Nagyalásonyban, ahol 24 százalékponttal csökkent.

7. Innovációk a tankerületben pedagógusszemmel

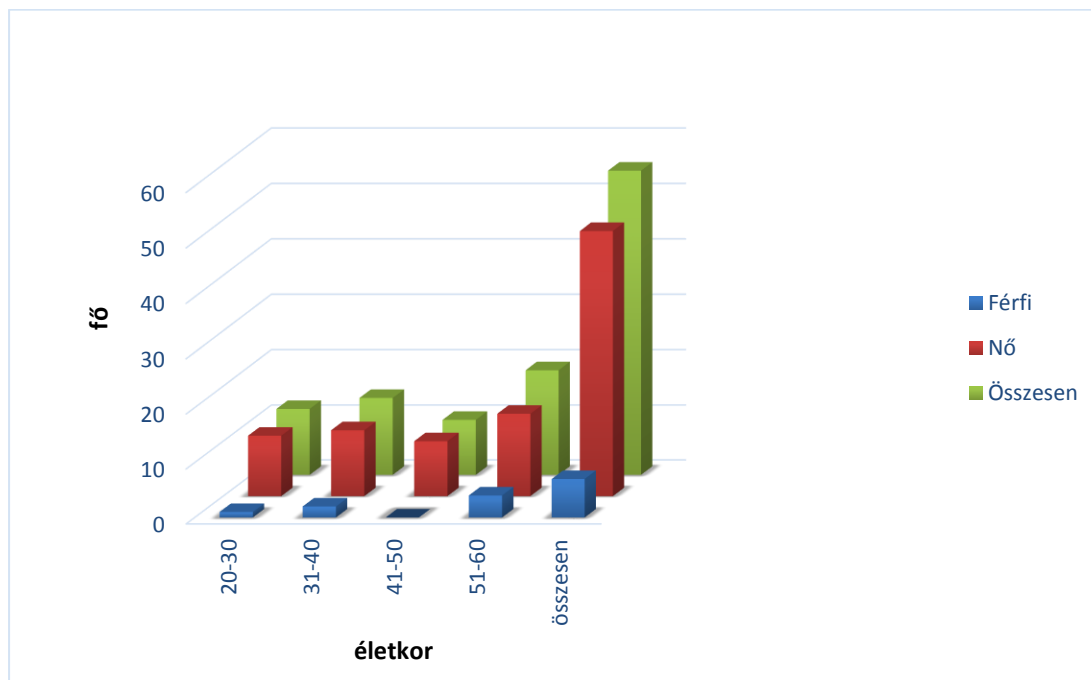
Kutatásom során elsősorban a tankerület intézményeinek innovációs tevékenységét vizsgáltam. A feldolgozás folyamatában először a pedagógusok számát, életkor, illetve intézményfenntartó által mutatom be, majd az elvégzett innovációkat és az azzal kapcsolatos eredményeket ismertetem. Kitérek a motivációs tényezőkre, illetőleg a szemléletváltás kérdéskörében is mutatok eredményeket.

7.1 A minta

A mintavételi eljárás során a tankerület 155 pedagógusából összesen 55 főt kérdeztem, ebből 48 fő nő és 7 fő férfi. Életkorukat tekintve a kérdőívben kategóriákat határoztam meg, szám szerint négyet, 20–30, 31–40, 41–50, 51 év felett. Így jól kimutatható, hogy a 20–30 és 31–40 év között majdnem ugyanannyian válaszoltak, 11 és 12 fő, de csekély a különbség a 41–50 év között, mert ide 10 fő sorolta magát, továbbá az 51 év feletti arányosan többen voltak, összesen 15 fő. A férfiak között nem volt 41 és 50 év közötti válaszoló, míg 20–30 év közötti is

⁴https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Gwzb_M8xxlsJ:https://www.tkki.hu/download.php%3Fid%3D7603+&cd=1&hl=hu&ct=clnk&gl=hu [2016. 12. 27. pp.44]

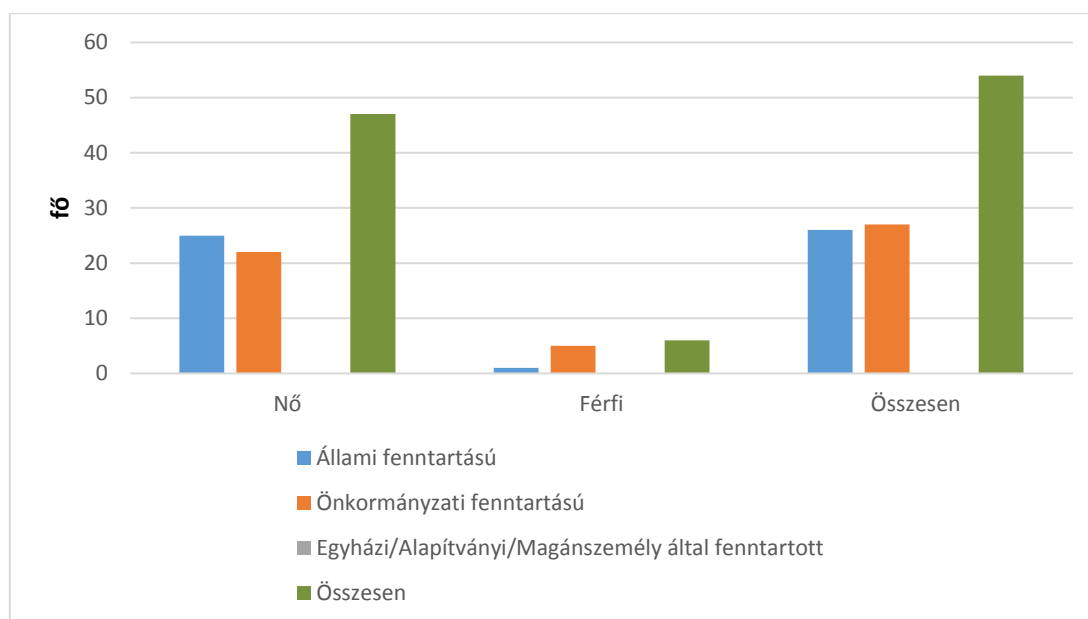
csak 1 fő, ennél valamivel több volt a 31–40 év közötti, mindösszesen 2, de legtöbb az 51 év felettiek száma volt, összesen 4 fő, mint azt az 1. ábra mutatja. A pedagógusok átlagosan 20,95 évet töltöttek el a közoktatásban.

1. ábra. A válaszadók életkor és nem szerinti csoportosítása

A folyamatos változásokra való tekintettel, úgy gondoltam, fontos lenne megemlíteni, hogy milyen fenntartású intézmények gondolták elsősorban, hogy fejlődniük kellene, kik voltak, akik mind az intézménynek, mind a diákoknak minőségibb oktatás-nevelést szerettek volna megvalósítani. A 2012. évi CLXXXVIII. törvény a köznevelési feladatot ellátó egyes önkormányzati fenntartású intézmények állami fenntartásba vételéről törvény alapján az önkormányzati fenntartású intézmények mind állami fenntartásba kerültek.⁵ Az iskolák fenntartása 1990 után „nagyrészt az állami normatívából, a települési önkormányzatok, alapítványok támogatásából valósult meg” (Zsirosné, 2012).

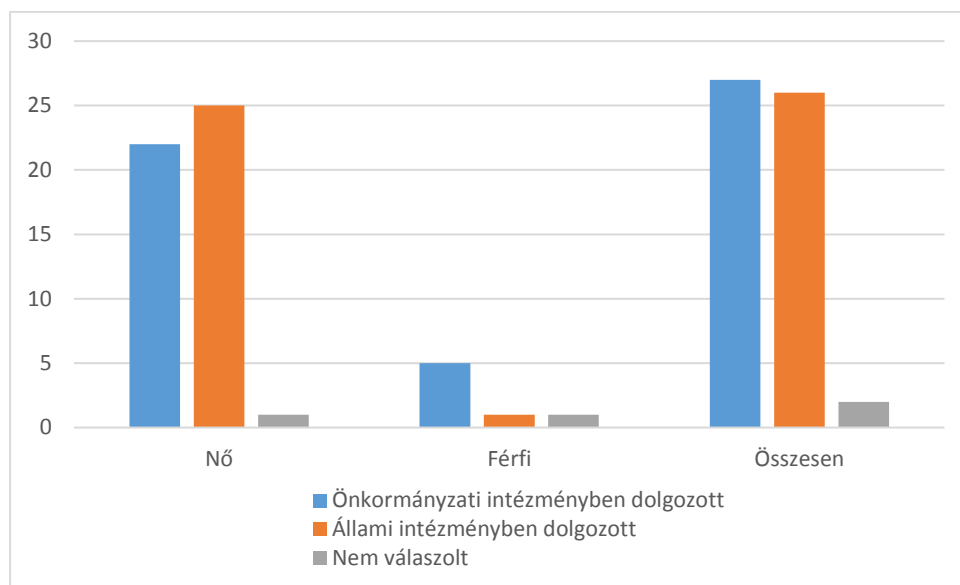
⁵ Zsirosné Vass Judit szerint: „az Országgyűlés 2011. december 20-án éjjel elfogadta az új köznevelési törvényt, amelynek értelmében minden iskola állami fenntartású lesz, az önkormányzatok működtetésre szerződhetnek vissza” (Zsirosné, 2012).

2. ábra Az intézmények fenntartói a pályázatok leadása idején

Mindezek alapján elsődleges feltételezésem az volt, hogy leginkább azok az intézmények vesznek részt innovációs pályázatokban, ahol az intézmények mögött ott áll az önkormányzat, az egyház vagy egy alapítvány. A 2. ábra is mutatja, hogy a megkérdezett pedagógusok közül önkormányzati intézményben összesen 27 fő, míg állami fenntartású intézményben összesen 26 fő dolgozott. A válaszadók között viszont nem volt sem egyházi, sem magán-, illetve alapítványi iskola vagy óvoda (a korábbiakban sem voltak azok); 2 fő semmilyen választ nem adott. Az egész mintát tekintve tehát összesen 48 nőből 47 válaszolt és 1 fő nem, míg 7 fő férfiből 6 fő válaszolt és 1 fő nem.

Úgy gondoltam, hogy egyes esetekben az állam hiába támogatja az innovációkat, és költ az oktatásra, egy-egy intézmény mögé mégis kevésbé áll oda, amikor a pályázatok későbbi fenntarthatóságáról van szó. A 3. ábrából is kiderül, hogy ez a feltevés téves volt, mivel a résztvevő pedagógusok a pályázatok leadásának idején mindkét intézményfenntartó típusban körülbelül ugyanolyan arányban dolgoztak.

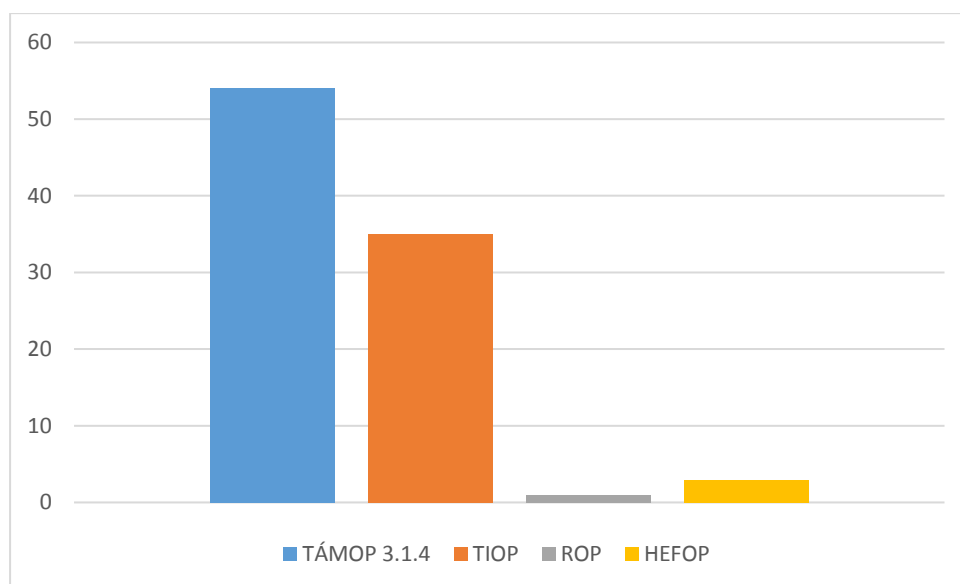

3. ábra. A pályázaton résztvevők aránya (fő)

7.2 Projektek a tankerületben

Az Európai Unió az innovációs politikájában megfogalmazta, hogy az innováció alapvetően gazdasági, társadalmi és politikai célok elérésére alkalmasnak ítélt programokból áll. Az oktatás területén az Európai Unió az egész életen át tartó tanulás jelentőségét hangsúlyozza. A program alapvetően négy pillérre épül, melyek elősegítik a nemzetközi együttműködés, ösztöndíjak létrejöttét stb. Ez a négy alapterület: a Comenius-program, mely az iskola előtti, általános iskolás és középiskolás korosztály szükségleteit célozza meg; az Erasmus-program a felsőoktatásra koncentrálnak, például nemzetközi ösztöndíjak, cserekapcsolatok formájában; a Leonardo da Vinci program a szakképzésre vonatkozik; míg a Grundtvig-program a felnőttoktatásban kínál lehetőségeket.

A hazai pedagógiai innováció nem tekint vissza hosszú múltra. Az elmúlt 10–15 éves folyamata több specifikumot is mutat. 1985 körül indult el ez a folyamat. 1985 előtt ugyanis egy minden részletében központosított fejlesztési folyamat valósult meg. Csak úgy lehetett új tanterveket, tankönyveket gyártani, egyáltalán valamilyen pedagógiai fejlesztésbe belekezdeni, ha ezt központilag elrendelték, esetleg megengedték, ezt központosított oktatáspolitikának hívták. A rendszerváltást megelőzően – de 1989-1990-től – még fokozottabb lendületet vett egy pedagógiai innovációs folyamat, melyben a meglévő struktúra éles kritikája fogalmazódott meg, és sokféle pedagógiai logika, eljárás, módszer, tartalom került felszínre. Ilyen tevékenységet ismertetek a következőkben röviden.

4. ábra. Megvalósult innovációk (db)

A következőkben a 4. ábrán található innovációk közül a TÁMOP-ról esik majd szó, mivel a másik három az innováció háttérét teremtette meg. Ismertetem a célját, valamint hogy milyen fejlesztések hajthatók végre. A legtöbb intézmény a TÁMOP, míg legkevesebben a ROP projektekben vett részt. A 4. ábrából is jól kivehető, hogy kevesebb intézmény pályázott korábban infrastruktúrafejlesztésre.

TÁMOP

A Társadalmi Megújulás Operatív Program (rövidítve TÁMOP) Magyarország Nemzeti Stratégiai Referenciakerete, az Új Magyarország Fejlesztési Terv (ÚMFT) keretein belül jött létre 2007-ben. A célok megvalósítása érdekében olyan pályázatokat hoztak létre, melyek aktívabbá teszik az álláskeresőket, csökkentik a diszkriminációt, egészségesebb munkaerőt képeznek, népszerűsítik a „life-long learning” gondolatát, illetve összhangot teremtenek a kínált és keresett képzettség között. Reményeik szerint ezzel változást hoznak el az oktatásban, képzésekben, egészségügyben, a kultúrában, a szociális területeken⁶.

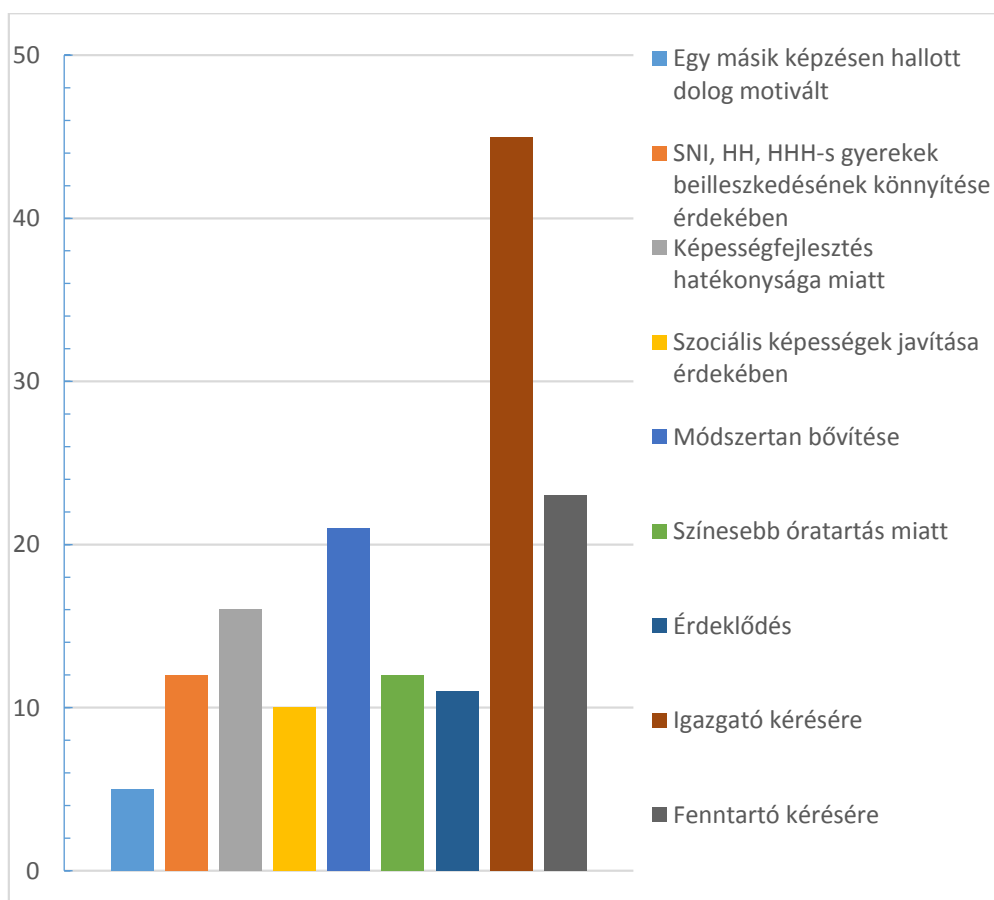
Az intézmények lehetőséget kaptak pedagógus- (szaktárgyi) továbbképzésre, a pedagógiai kultúra bővítésére, a kompetencia alapú oktatás bevezetéséhez szükséges eszközök beszerzésére, megvásárlására, valamint az intézmények közötti hospitálásra – jó gyakorlatok átvételére. Ez a pályázat tehát lehetőséget nyújtott a horizontális tanulásra, mely véleményem szerint az egyik legjobb módszer a pedagógusok eszköztárának és módszertanának bővítésére.

⁶https://hu.wikipedia.org/wiki/T%C3%A1rsadalmi_Meg%C3%BAjul%C3%A1s_Operat%C3%ADv_Program [2016.03.03.]

Mindezek mellett szó esik a környezettudatosságról, az egészséges életmódról, családi életre nevelésről, konfliktuskezelésről, a dohányzás megelőzéséről, informatikáról, idegen-nyelv-tanulásról.

7.3 Motiváció

De vajon mi is motiválja pontosan a pedagógusokat arra, hogy fejlesszék magukat? Egyes intézmények innovációinál, mint majd a későbbiekben megnyilvánul, nem feltétlenül mérvadó az egyes továbbképzéseken való részvétel; vagy az érdeklődés, leginkább az igazgatói ráhatás vagy kényszer lesz a jellemző. A pedagógusok a mindennapi munka során nemcsak a gyerekekkel, hanem szülőkkel, kollégákkal is kapcsolatba kerülnek. Így hatással vannak nemcsak saját, hanem mások életére is. Tanítanak, nevelnek, fejlesztenek, motiválnak, mindezek mellett saját családjukkal és önmagukkal is foglalkoznak. Munkájuk során ügyelniük kell saját mentális egészségükre, a „*burnout*” elkerülésére és a szakmai kompetencia növelésére. Mindezekre az intézmények vezetőinek kell leginkább odafigyelni. Ezek megelőzhetők a jól megválasztott továbbképzésekkel, szupervízióval.

5. ábra. Motiváló tényezők (db)

A projektek legfőbb résztvevői, alakítói és természetesen a legfontosabb, hogy a megvalósítói maguk az intézmény pedagógusai, munkatársai. Sokszor hallani, hogy rengeteg feladat hárul a pedagógusokra, és ezek a pályázatok még tovább növelik ezeket a terheket. Az 5. ábra is hüen mutatja, hogy mi motiválta a pedagógusokat a részvételre. A kérdőív kitöltésénél erre a kérdésre a megadott válaszlehetőségek közül lehetett válaszolni. A megadott *egyéb* pontba nem érkezett válasz.

A legszembetűnőbb, hogy 45, illetve 23 értéket kapott az *igazgató, illetve fenntartó kérésére* meghatározott pont. A *külső kényszer* Loránd Ferenc egy tanulmány aszerint is csak „szelíd erőszak” (Loránd, 1991), viszont nem mindegy, hogy viszi végbe a cselekvést. Egy kisgyermeknél a társadalmi normák megtanítása is kényszernek számít, mely természetesen elengedhetetlen a társadalomba való beilleszkedés szempontjából, de felnőtteknél már igaz lehet az előbb megfogalmazott „szelíd erőszak” kifejezés. A megkérdezettek szempontjából viszont erősen kiemelkedik ez a válasz. Ezek alapján elmondható, hogy a vizsgált területen nem a pedagógusok önfejlesztése és a tudásuk bővítése volt az elsődleges célpont, hanem egy külső kényszer. Az ilyen külső ráhatások nem mindig eredményesek.

A *fenntartó kérésére* érkezett válaszok mennyisége majdnem megegyezik a *módszertan bővítésével*. A *módszertan bővítése* megjelenik a következő alfejezetben, mely az *innovációs kedv* kérdéskörrel foglalkozik. A többi felsorolt tényező, bár véleményem szerint fontos indikátorként szerepelhet egy elhivatott pedagógus listáján, mégis kevés pontot kapott. A *színesebb órátartás miatt* 12 pontot, ugyanannyit, mint az *sajátos nevelési igényű, hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek beilleszkedésének könnyítése*, addig a *szociális képességek javítása érdekében* egy ponttal kevesebbet, 10-et kapott. Jónak tartottam, hogy egyes pedagógusok még az *érdeklődést* is jelölték. Előfordulhat, hogy ezeken kívül számukra még vannak egyéb fontos tényezők is, melyeket én nem soroltam fel. Egyes továbbképzések (saját tapasztalat) már előre utalnak egy másik képzésre, tréningre, előadásra, mely vagy az adott témában folytatódik, vagy egy másik témakört fejt ki, így ösztönözve a már megjelent kollégákat a részvételre.

Fontosnak tartottam megkérdezni, hogy a résztvevők mennyi időt töltöttek el a közoktatásban, és milyen motivációval vettek részt az általuk megnevezett innovációban. A megkérdezettek közoktatásban eltöltött ideje év/fő átlaggal számolva a nőknél 19,3 év és a férfiaknál 22,6 év, vagyis a megkérdezettek átlagban 20,95 évet töltöttek el a közoktatásban.

<i>Betöltött munkakör</i>	nő	férfi	Összesen
<i>igazgató-helyettes</i>	2	1	3
<i>tanár</i>	29	6	35
<i>tanító</i>	21	1	22

1. táblázat. A vizsgált minta betöltött munkakör szerint
N =55

Munkakör szerinti megoszlásban elmondható, hogy a vizsgált mintából – 55 fő – 63% tanár, míg 40% tanító. A 1. táblázatból kiderül, hogy a vizsgált személyek egy kérdésen belül több választ is bejelölhettek, így lehetséges, hogy az összesen sor a vizsgált mintánál többet mutat. Már korábban is említettem, hogy a kérdőívek készítésekor is érdekelt, hogy van-e összefüggés az életkor, a pályán eltöltött idő és az innovációs kedv között. A kérdéseket megfogalmazva úgy gondoltam, hogy a kérdőív 1.2, 1.5, illetve 2.2-es kérdését elemezve a változók között összefüggés lesz kimutatható. Az elemszámok mennyisége a statisztikai számítás során nem bizonyult elegendőnek, így nem mondható ki valódi összefüggés közöttük.

Életkor szerinti eloszlás	Pályázatokon való részvétel (%)		Összesen
	igen	nem	
1 (20–30 éves)	45,45%	54,55%	100,00%
2 (31–40 éves)	42,86%	57,14%	100,00%
3 (41–50 éves)	54,55%	45,45%	100,00%
4 (51- éves)	36,84%	63,16%	100,00%
Végösszeg	43,64%	56,36%	100,00%

2. táblázat. Az életkor és innovációs kedv összefüggés vizsgálata

A 2. táblázat az életkort és az innovációs kedvet mutatja meg. Jelen esetben a korcsoport a független változó, és azt mutatja, hogy a kor befolyásolja-e a részvételi szándékot. Mivel a kérdőív csak korcsoportokat kérdez, így nem lehet pontosan megmondani, hogy egy 21 éves és egy 29 éves pedagógus motiváltsága között van-e különbség vagy eltérés. A táblázatból jól kiolvasható, hogy míg a 20 és 30 év kor közöttiek 45,45%-a, addig a 31 és 40 év közöttieknek csak a 42,86%-a, de a 41 és 50 év közöttieknek már az 54,55%-a részt venne újból egy ilyen

pályázaton. Ehhez képest az 51 év felettieknek mindössze csak a 36,86%-a venne részt újból innovációban.

Így ez azt jelenti, hogy a harmadik korcsoport a legaktívabb, illetve azok, akik a nyugdíjhoz közelítenek, már nem annyira motiváltak. Egy lehetséges magyarázat lehet az, hogy azok a pedagógusok, akik az utolsó csoportba sorolandók, úgy gondolják, hogy a hosszú évek alatt, melyet a pályán eltöltöttek – ez csak valószínűsíthető, hogy nem pályakezdők, bár hét főnél alacsonyabb a pályán eltöltött idő, mint a korcsoport⁷ – nincs szükségük további fejlődésre, mert a munkájuk során elég ötlettárral, módszertani ismerettel, segédeszközzel, IKT tudással rendelkeznek.

Az első két csoport pedig nagyon hasonló eredményeket mutat, tehát körülbelül ugyanannyian vennének részt, mint ahányan nem. Míg az első korcsoport 54,55%-a nem kíván részt venni, addig a második korcsoport 57,14%-a. Ez jelentheti azt is, hogy a fiatalabb korosztály még rendelkezik azzal a képességgel, hogy autodidakta módon képes fejlődni, és képes a horizontális tanulásra, mellyel kellő módszertani vagy szakmai tudásra tud szert tenni. Felhívom a figyelmet, hogy már a tanulmány elején is említettem, hogy a kevés elemszámra való tekintettel nem mondható ki összefüggés a két változó között.

Pályán eltöltött idő	Pályázatokon való részvétel (%)		Összesen
	1	2	
1 (1-től 9 évig)	50,00%	50,00%	100,00%
2 (10-től 19 évig)	53,33%	46,67%	100,00%
3 (20-től 29 évig)	40,00%	60,00%	100,00%
4 (30 év felett)	30,77%	69,23%	100,00%
Végösszeg	43,64%	56,36%	100,00%

3. táblázat. A pályán eltöltött idő és az innovációs kedv összefüggés vizsgálata

A 3. táblázat a pályán eltöltött idő és az innovációs kedv közötti összefüggést mutatja, melyben a pályán eltöltött idő a független változó, és ehhez viszonyítottam a részvételi szándékot. A kérdőív pontosan rákérdez a pályán eltöltött időre, melyet én négy kategóriába rendeztem, így

⁷ A kérdőívek kiértékelése során megfigyelhető volt, hogy a kitöltők között több, szám szerint 7 olyan pedagógus van, akik életkorban az 51 év fölötti korcsoportba sorolták magukat, míg a pályán eltöltött idő alapján egy alacsonyabb csoportba kerültek. A pályán eltöltött időre számszerűen kérdeztem, nem voltak meghatározott kategóriák; később az értékelés során csoportosítottam őket összesen négy csoportba, melyben az 1–9 évig összesen 12 darab, 10–19 évig összesen 15 darab, 20–29 évig összesen 15 darab és a 30 év fölött összesen 13 darab kitöltött kérdőív érkezett.

csoportosítva 1–9, 10–19, 20–29, illetve 30 feletti időtartamba az adatokat. A táblázat jól mutatja, hogy minél több ideje van valaki a pályán, annál kevésbé szeretne részt venni hasonló innovációban.

Az is leolvasható, hogy az első kilenc évben a pedagógusoknak éppen a fele szeretne részt venni a pályázatokban, a fele viszont nem. Ez egy meglepő arány, mivel minden pedagógus, aki nemrég kezdte a pályát, úgy gondolom, hogy nem rendelkezik annyi tapasztalattal, gyakorlattal, hogy ne érezhetné a továbbképzéseken (pályázatokban) való részvétel, illetve egyéb, az intézmény érdekeit támogató pályázaton való részvétel szükségességét.

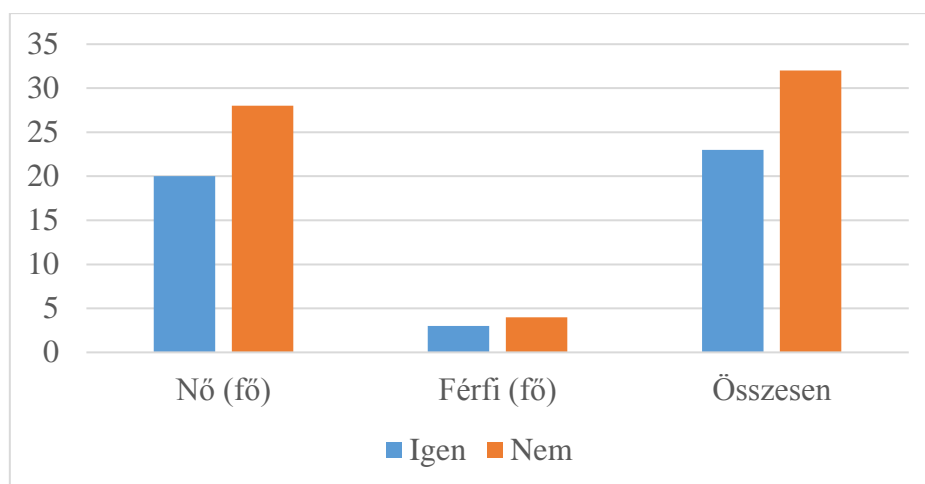
Azt is leolvashatjuk, hogy a 2.-tól a 4. csoportig fordítottan arányos a részvételi kedv, vagyis valaki minél több ideje van a pályán, annál kevésbé szeretne részt venni ilyen pályázatokon. Ez következhet abból, hogy aki már régóta a pályán van, szereti a megszokott, bevált módszereket alkalmazni, kevésbé próbál a korrallal haladni (természetesen ez nem minden esetben, és nem minden, a korcsoportba tartozó válaszadóra igaz), ezt csak a megkérdezettek válaszaik mondják. Itt is felhívom a figyelmet arra, hogy a kérdőív csak adott területen vizsgálta a pedagógusok motivációs és pályázási kedvét és nem országos szinten, így a kapott eredmények nem tekinthetők statisztikailag relevánsnak.

7.4 Innovációs „kedv”

A pedagógus pályához nagyfokú kreativitásra van szükség, ezt tapasztalatból állíthatom, mint azt is, hogy minden nap valami újat kell mutatnunk önmagukból ahhoz, hogy felkeltsük a gyerekek figyelmét és fenn tudjuk tartani a motivációt. Van olyan pedagógus, aki lelkiismeretesen készül az órákra, bevásárol⁸, süt, főz, számítástechnikai eszközt használ, a szemléltetőeszközkhöz kartont, ragasztót, festéket vesz, és az sem okoz gondot, de egy átlagos tantestületből, valljuk be, ez a kevesebb hányad. Úgy gondolom, hogy az intézményvezetőkre hárul az a feladat, hogy a dolgozói érdekeit képviselje, és munkájukat a lehető legjobb módon segítse. Így ha egy vezetőnek a fenti pályázatok bármelyikén lenne lehetősége részt venni, úgy ezzel tudja leginkább támogatni a kollégáit.

Ezek alapján kíváncsi voltam, vajon létezik-e, és ha igen, akkor megmarad-e a pedagógusok innovációs „kedve”. Itt a *kedv* szó alatt értem, hogy vállalkoznának-e a későbbiekben is egy hasonló, már lefolytatott tevékenység lebonyolítására.

⁸ Az alsó tagozaton a tapasztalati tanulás a leghatásosabb módszer. A tapasztalati tanulás során szükségünk van az összes érzékszervünkre, mivel ha nem csak hallunk valamiről, de látjuk, meg is érintjük, esetlegesen megszagoljuk, megkóstoljuk, úgy az sokkal inkább bevesődik. Egy íz, egy illat vagy szag sokkal tovább megmarad az ember emlékezetében.

6. ábra. Innovációs „kedv” (fő)

A 6. ábra is jól mutatja, hogy a megkérdezettek 100%-a válaszolt a kérdésre, de többen mondták azt, hogy nem kívánnak részt venni többet ilyen pályázatban. A mintát tekintve majdnem ugyanannyi nő, mint férfi mondta, hogy nem kíván részt venni többet: a nők 58%-a, míg a férfiak 57%-a. Az összes megkérdezett összesen 58,18%-a nem kíván részt venni ilyen fejlesztésekben. A kérdés már csak az, miért.

A kérdőív 2.2-es kérdésében próbáltam választ találni arra, hogy miért kívánnak, vagy esetleg nem kívánnak részt venni a kollégák ilyen fejlesztésekben. A kiértékelésnél próbáltam szempontok szerint csoportosítani. Mint az a „kérdőívezések” többségénél már kiderült, az emberek nagy százalékban nem válaszolnak a nyílt végű kérdésekre, ezért igyekeztem mindig zárt kérdéseket, vagy félig zárt (egyéb pontot hagyva) végű kérdéseket feltenni, de ennél nem lehetett.

A *nem* választ adók esetében öt csoportot sikerült létrehozni:

- (1) sok adminisztráció,
- (2) időigényes,
- (3) nem adott új információt,
- (4) valamint egy egyéb csoport,
- (5) nem indokolt.

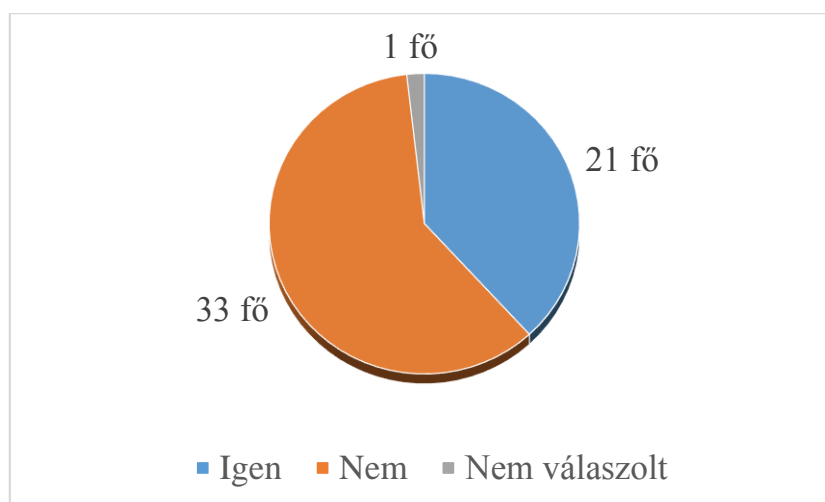
Az *igen* választ adók esetén négy csoportot készítettem, melyben a következő indokok voltak:

- (1) fejleszt és megújít,
- (2) közösséget épít,
- (3) új információk,
- (4) nem indokolt.

Az indokok alatt elsősorban a módszertani, valamint szakmai megújulás olvasható, ami elengedhetetlen eszköze a mai pedagógiának. Egy pedagógus a tanórán kell, hogy a változó igényekhez alkalmazkodjon. A mai generáció gyermekeinek már nem a régi módon kell az „anyagot leadni”, hanem a technikai megújulásoknak köszönhetően alkalmazni kell például az interaktív táblát, új módszereket kell kipróbálni, melyet kevesen használnak: szerepjáték, szimuláció, kooperatív tanulás, projektmódszer, individualizált munkaforma, beszélgetőkör, konfliktuskezelés tanítása. A második legtöbbet kapott érv a *fejlesztés*. Ez alatt értendő a projektek közösségépítő, megújító hatása, valamint az iskolai élet megújítása. A gyakorlatból kiindulva azok a szülők, akik az első osztályba íratják gyermekeiket, nemcsak a bemutató órákon vesznek részt, hogy esetlegesen megtekintsék a leendő tanítókat, hanem az intézmények honlapján is tájékozódnak az iskolai életről. Megnézik a fotókat, a legjobb pillanatokot, a versenyeredményeket és a többi pedagógust. Egy intézménynek a későbbi fennmaradás miatt is fontos a menedzsment; a gyereklétszám növekedése az iskola sokszínűségével nő (nem biztos, hogy közöttük egyenes arányban kimutatható a változás, de nyilván sokat jelent). A TÁMOP projektek nagyon jó lehetőséget biztosítottak, és biztosítanak jelenleg is az intézményeknek, hogy diákjaiknak olyan lehetőséget kínáljanak, mely a már az előző pontban említett szakmai sokszínűséghez, új tanulási formák kipróbálásához hozzájárul.

7.5 Szemléletváltás

A pedagógusoknak a korábban már említett kiegészítés elkerülése miatt fontos a folyamatos lelki és szellemi feltöltődés. A mindennapos iskolai munka mellett folyamatos fejlődési és feltöltődési lehetőséget kell biztosítani számukra. Világunk folyamatosan változik, ehhez alkalmazkodva mindenkinek tudnia kell, hogyan fejlessze önmagát. Ha egy pedagógus szeretne továbbképezni, tréningen vagy egy szakmai előadáson részt venni, úgy gondolom, hogy intézményvezetőként ez mindenképp támogatandó. Kevés olyan intézmény van, ahol ez becsülendő dolog, ha valaki a szabadidejét tanulással tölti, nem beszélve arról, ha valaki még anyagiakat is fordít rá.

7. ábra. Szemléletváltás a továbbképzések hatására

A kérdőívet kitöltők közül – mint az a 7. ábrán is látszik – egy fő nem válaszolt a kérdésre, hogy változott-e a szemlélete a továbbképzések hatására. 21 főnek *igen*, és 33 főnek *nem*. A kitöltők 60%-ának nem hozott változást a munkájában a pályázatokon való részvétel.

A TÁMOP projekteknek a várható hatásai a kompetenciafejlesztés lehetősége, kulcskompetenciák megerősítése, a HH és HHH gyermekek nevelésének, oktatásának javulása, és hozzájárul az esélyegyenlőség megteremtéséhez, valamint az integrált neveléshez. Ezen főbb vonalakon felül hozzájárul a pedagógiai munka korszerűsítéséhez, a továbbtanulási arány javításához, valamint a munkaerőpiaci belépéshez szükséges kompetenciák fejlesztéséhez. Hozzájárul az informatikai eszközök korszerűsítéséhez, multimédiás eszközök beszerzéséhez, valamint az informatikával támogatott oktatáshoz egyéb területeken is.

A válaszolók közül – nem minden alany válaszolt a kérdőív 3.6-os kérdésére –, akik szerint a pedagógiai munkájukban szemléletváltás történt, ők a következő tevékenységekben látják ezt: a szabadidő szervezése, tanórai munka, egyéni képességfejlesztés, információszűrés, konfliktuskezelés, tanórai felkészülés, felzárkóztatás, HH tanulók fejlesztése, teljesítmény-értékelés, osztályfőnöki tevékenység, differenciált oktatás, napközis foglalkozás, a tanulók megismerésének új eszközei.

8. Összegzés

A kutatás lefolytatása, annak feldolgozása, valamint az adatok tükrében azt a következtetést bátran levonhatjuk, hogy olyan közoktatási intézményekre és vezetőkre, olyan pedagógusokra van szüksége a mai társadalomnak, akik nem csak a gyermekeket nevelik, oktatják, hanem fontosnak érzik az önfejlesztést és az intézményi környezet (külső, belső) korszerűsítését. A feltett

kutatási kérdésekre a kérdőívek bemutatása során már választ kaptam, de most ezeket bővebben is kifejtem.

Az **innovációs** tevékenységek közé sorolom mind a pedagógus személyiségének, mentális egészségének szem előtt tartását, mind a módszertani kultúra bővítését és az intézmény külső környezetének megújítását is.

Úgy gondolom, hogy már az intézményen belül történő változások is nagy hatással vannak a pedagógusokra, ott dolgozókra. Elsősorban arra voltam kíváncsi, hogy a **pedagógusok nézetei fejlődte-e, és ha igen, akkor mennyire és miben**. A válaszok alapján elmondható, hogy a kollégák rengeteg továbbképzésen vettek részt, sok programot szerveztek, rengeteg adminisztratív feladatot hajtottak végre, és nem utolsó sorban a munkájukat is elvégezték. Összegezve kutatásomat elmondható, hogy a pályázatokon részt vett intézmények pedagógusai motiváltak, motiválhatók, szemléletük folyamatosan változik. A mindennapi munka során alkalmazkodók, nyitottak a változásokra.

Egy következő tanulmányban bemutatom, hogy miként vélekednek a vezetők a pályázatokon való részvételről. Milyen aggályaik vannak, miben látják előnyét és hátrányát. Interjút készítettem a kérdőívekre reflektálva a tankerület vezetőjével, mi a kulcsponjtja az innovációknak.

BIBLIOGRÁFIA

- Báthory, Z. (2005). Az innováció helye a közoktatásban. In: *Pedagógiai műhely*, 30. évf. 2. sz. pp. 12–15.
- Báthory, Z. (2001). *A maratoni reform: A magyar közoktatás reformjának története 1972–2000*. Budapest: Önkonet Kft.
- Báthory, Z. (1994). Kötélműzés a tantervpolitikában. 1989–1994. *Educatio*, 1994/3. pp. 381–388.
- Majoros, A. – Südi, I. – Török, J. (2013). Innováció a közoktatásban. A vizsgálat eredményei. Kutatási jelentés. Innovatív Pedagógusok Közhasznú Egyesülete.
- Earl, B. (2001). *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Budapest: Balassi Kiadó
- Gerencsér, F. (szerk.). *Magyar értelmező szótár diákoknak*. Debrecen: Püldo Kiadó
- Nádasi, M. (2003). *Projektoktatás. Elmélet és gyakorlat*. Gondolat Kiadói Kör. Budapest: ELTE BTK Neveléstudományi Intézet.
- Németh, I. (2011). *Innováció közoktatási színtereken – Innováció egy önkormányzati iskolában*. Szakdolgozat. Konzulens: M. Nádasi Mária. ELTE PPK Neveléstudományi Intézet. Budapest.

- Németh, I. (2014). Németnyelv-elsajátítás kisiskolás korban a tapasztalati tanulás útján. In: *Innovatív módszerek a köznevelés gyakorlatában*. Konferenciakötet. Kaposvár. pp. 67–75.
- OECD Innovációpolitikai Országtanulmányok, Magyarország (2009): OECD-NKTH
- Százdi, A. (1999). Szakmai fejlesztés az iskolában, *Új Pedagógiai Szemle*, 49 évf. 6. sz. pp. 68–80.
- Trencsényi, L. (2004): Például a közoktatás, avagy egy bázisdemokrata a konszolidációról. *Új Pedagógiai Szemle*, 54. évf. 10. sz. pp. 96–100.

Elektronikus forrás

2011. évi CXCV. Köznevelési törvény [online] http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100190.TV [2017.12.27.]
- A kényszer szerepe a pedagógiában. In. *Bűnügyi Szemle*, 1991. http://epa.oszk.hu/02700/02705/00006/pdf/EPA02705_bortonugyi_szemle_1991_2_01-10.pdf [2016. március 27.]
- A pályázat rövid leírása [online] <http://www.brody-ajka.sulinet.hu/brody/PGS/HEFOP/leiras.htm> [2016. március 03.]
- Aditus Tanácsadó Zrt szerk. (2012). Integrált településfejlesztési stratégia. [online] http://www.terport.hu/webfm_send/3932#page=53&zoom=auto,68,331 p. 54. [2016. 04. 03.]
- Dobos Krisztina (2002): Az innováció. In: *Új Pedagógiai Szemle*. [online] <http://epa.oszk.hu/00000/00035/00063/2002-09-ta-Dobos-Innovacio.html> [2015. október 21.]
- Dr. Kállai Márta, Dr. Szabó Márta (2007). *Magtár. Ötlettár intézményvezetők számára az adaptív tanulás szervezés elindításához és fenntartásához 2*. OFI [online] <http://ofi.hu/sites/default/files/attachments/magtar-vi.pdf> [2016. április 2.]
- Gerse, I. – Horváth, L. – Kovács, A. – Simon, T. (2014). A horizontális tanulás hazai előnyei és nemzetközi jó gyakorlatai [online] <http://ofi.hu/publikacio/horizontalis-tanulas-hazai-elozmenyei-es-nemzetkozi-jo-gyakorlatai> [2016. március 3.]
- http://oktinf.elte.hu/pedagogia-BA-2009/wp-content/uploads/2009/04/dolgozat-melleklet-leglegujabb_tartj.pdf [2016. április 9.]
- <http://www.nfu.hu/doc/850> [2011. január 10.]
- <http://www.oki.hu/oldal.php?tipus=cikk&kod=2003-02-np-Schuttler-Rend> [2016. március 1.]
- http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/zsombo/a_zsomboi_iskola_tortene_e_s_szerepe_1890_2011_ig/pages/004_iskolarendszer_kialakulasa_magyarorszagon_1849_2011.htm [2016. március 1.]

Rend és rendezetlenség az iskolai innovációban – Pódiumbeszélgetés az OKI-konferencián részletek. *Új Pedagógiai Szemle*, 2003/02. [online]

Szabó Mária szerk. (2008). *Pedagógiai fejlesztések módszertani ötlettára*. Budapest: OFI. [online] <http://ofi.hu/sites/default/files/attachments/pedagogiai28129-2.pdf> [2016. március 28.]

TIOP programleírás [online] http://eupalyazatiportal.hu/tiop_programleiras/ [2016. március 2.]

Zsirosné Vass, J. (2012). A zombói iskola története és szerepe 1890–2011-ig. Szakdolgozat. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszék. [online] http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/zsombo/a_zsomboi_iskola_tortenete_es_sze-repe_1890_2011_ig/pages/004_iskolarendszer_kialakulasa_magyarorszagon_1849_2011.htm [2016. március 1.]

MELLÉKLET

Kérdőív

A. rész: oktatási intézményben dolgozók számára

1.1 Az Ön neme:

Nő Férfi

1.2 Kérem, jelölje, hogy életkor szerint melyik kategóriába tartozik!

- 20-30
- 31-40
- 41-50
- 51-

1.3 Kérem, jelölje be, hogy eddigi pályázatok leadásának idején milyen intézményben dolgozott! (Többet is jelölhet!)

- Állami fenntartású
- Önkormányzati fenntartású
- Egyházi fenntartású
- Magánszemély(ek) által fenntartott iskola
- Magánszemély(ek) által fenntartott óvoda
- Alapítványi iskola
- Alapítványi óvoda

Intézményének jelenlegi fenntartója:

állam egyház magán/alapítványi

1.4 Hol és mikor végezte felsőfokú tanulmányait?

Hol?	Mikor?

1.5 Hány éve dolgozik közoktatásban?

1.6 Kérem, jelölje be, ami Önre igaz! (Többet is jelölhet!)

- Igazgató
- Igazgató-helyettes
- Tanár
- Tanító
- Óvodapedagógus
- Óvodavezető

2.1 Milyen innovációk valósultak meg az Ön intézményében? (Többet is jelölhet!)

- TÁMOP 3.1.4
- TIOP
- ROP
- HEFOP

Egyéb:

2.2 Részt venne (még) ilyen jellegű megújításokban?

Igen Miért?.....

Nem Miért?.....

2.3 Kérem jelölje, hogy mi motiválta Önt, hogy részt vegyen fent megnevezett projektben? (Többet is jelölhet!)

- Egy másik képzésen hallott dolog motivált
- SNI, HH, HHH-s gyerekek beilleszkedésének könnyítése érdekében
- Képességfejlesztés hatékonysága miatt (kommunikáció, együttműködés)
- Szociális képességek javítása érdekében
- Módszertan bővítése
- Színesebb órátartás miatt
- Érdeklődés
- Igazgató kérésére
- Fenntartó kérésére
- Egyéb:

3.4. Változott-e szemlélete, pedagógiai munkája a továbbképzések hatására?

- Igen Nem

3.6. Ha igennel válaszolt, kérem, soroljon fel néhány olyan tevékenységet, amelyek során még jelenleg is igyekszik érvényesíteni a továbbképzés/ek/en hallottakat!

.....
.....

4. Önnek mi a véleménye ezekről az innovációkról? Ajánlana hasonló innovációkat kollégáinak? Miért?

.....
.....
.....

**Részvételével bizonyosan számos értékes információt kaptam kutatásomhoz.
Segítségét köszönöm!**

NÉMETH, ILDIKÓ

INNOVATION AND PARADIGM SHIFT IN DEVECSER SCHOOL DISTRICT
FROM POINT OF VIEW OF THE PEDAGOGUE

More and more often we notice the seemingly trivial word „innovation” which has been integrated into pedagogy for decades. One of the key focus of my interest is the Social Renewal Program and how this kind of development is realized in school. I have conducted a research in several places. In this case not only one institution, but a whole school district answered my question. I carried out survey in the local schools. Who, on what level, how and in what are able to be innovative? I also studied the role of the headmaster or the director of the school district in the process, which will be presented in later studies. My results represent well that the educators intend to change their perspective, renew their methodology, bring to the fore the life long learning approach, and especially that the motor of institutional renewal is always a good leader.